

- הודעה לעיתונות -

9 נובמבר 2020
1303453

איגוד רשתות שיווק המזון באיגוד לשכות המסחר עתר הבוקר לבג"צ נגד השרה להגנת הסביבה וועדת הכלכלה של הכנסת:

להשהות מיידית את החלטת השרה על אי עמידה ביעדי איסוף מכלי משקה ולמנוע את החלת חוק הפיקדון גם על מכלי משקה גדולים

לעתירה הצטרפו 11 רשתות: ויקטורי, טיב טעם, יוחננוף, מעיין 2000, שופרסל, קשת טעמים, מרב-מזון כל (אושר עד), מחסני השוק, רמי לוי, סופר פארם, ויינות ביתן.

איגוד רשתות שיווק המזון באיגוד לשכות המסחר עתר הבוקר (9.11.2020) לבג"צ (מס' עתירה 7744/20) נגד השרה להגנת הסביבה וועדת הכלכלה של הכנסת, כנגד החלטת השרה להגנת הסביבה מיום 19.10.2020 לפרסם הודעה ברשומות בדבר אי עמידה כביכול ביעדי איסוף של מכלי משקה גדולים בשנת 2016, לפי סעיף 7(ד) לחוק הפיקדון. הודעה זו של השרה משמעותה כי חוק הפיקדון יחול על מכלי משקה גדולים (בנפח 1.5 ליטרים ומעלה) בתוך 60 ימים ממועד פרסום הודעתה.

העותרים מבקשים מבג"צ להוציא צו ביניים להשהות מיידית את החלטת השרה על אי עמידה ביעדי איסוף מכלי משקה ולמנוע את החלת חוק הפיקדון גם על מכלי משקה גדולים.

לעתירה הצטרפו 11 רשתות שיווק מזון: ויקטורי רשת סופרמרקטים, טיב טעם רשתות, יוחננוף ובניו, מעיין אלפיים, שופרסל, קשת טעמים, מרב-מזון כל, מחסני השוק, רמי לוי שיווק השיקמה, סופר - פארם (ישראל), ויינות ביתן.

העתירה הוכנה והוגשה ע"י עוה"ד דוד זיילר, עוה"ד לב זיגמן ועוה"ד הגר גרשון, ממשרד עורכי הדין הרצוג פוקס נאמן ושות'.

בעתירה נכתב "בדין נקבעו שני חוקים, שמטרתם לטפל באריזות מסוגים שונים, ובכלל זה מכלי משקה, והם נועדו להעלות המודעות, החינוך וההסברה בכל הקשור לצמצום זיהום הסביבה ושיפור והגברת המחזור: החוק להסדרת הטיפול באריזות וחוק הפיקדון. שניהם הציבו שני קווי פעולה משלימים לצורך הגשמת היעד. במסגרת חוק האריזות, החל על מכלול האריזות ובכלל זה מכלי

- הודעה לעיתונות -

משקה גדולים, הוטלה אחריות על יצרנים ויבואנים של מוצרים ארוזים, לסימון האריזות ולביצוע מחזור מוכר של פסולת האריזות הנובעת מהן, לרבות קביעת יעדים מחייבים למחזור כאמור. במסגרת זו נקבעו יעדים למחזור האריזות, סימונם וכיו"ב. בין היתר, לשם כך הורה המחוקק ליצרנים והיבואנים להתקשר עם גוף מוכר לצורך קיום החובות על פי חוק.

לטענת העותרים, "הטלת חובת הפיקדון על מכלי משקה קטנים, על פי חוק הפיקדון, כבר מטילה נטל כבד ביותר על הרשתות הקמעונאיות, שנאלצות, בין היתר, לתפעל ולתחזק באופן שוטף את מערך האיסוף, הקליטה, ההתחשבות והאחסון, הכרוך בשיטת הפיקדון. מדובר במערך מורכב במיוחד, אשר מחייב את הרשתות הקמעונאיות להשקיע סכומי עתק, ובכלל זה לצורך הקצאת שטחי אחסון של המכלים; תיאום מועדי ואופן האיסוף של המכלים (על ידי הגורם האחראי לכך); איוש והכשרת עובדים (בין היתר לצורך קליטת מכלי המשקה, אחסונם ומתן שירות ללקוח שמבקש להחזירם כנגד זיכוי או מזומן), ועוד."

במסגרת חוק הפיקדון על מכלי משקה (תיקון מס' 4), התש"ע-2010, נקבע כי על יצרני ויבואני המשקאות לעמוד ביעד איסוף של 55% מכלי משקה גדולים מתוך כלל מכלי המשקה הגדולים שנמכרו בשנה, שאם לא כן, חובת הפיקדון – הקבועה כיום בחוק ביחס למכלי משקה עד 1.5 ליטר – תחול גם על מכלי המשקה הגדולים, קרי 1.5 ליטר ומעלה (להלן: "מכלי המשקה הגדולים"). עם זאת, קבע המחוקק כי במקרים בהם היה איסוף מכלי המשקה משמעותי העולה על 47%, אך שעדיין לא הגיע ליעד 55% כאמור, יהא לשר להגנת הסביבה שיקול דעת להחליט בצו לדחות את מועד התחולה של חובת פיקדון כאמור.

התיקון לחוק נועד ליתן לשר להגנת הסביבה אפשרות לבחון את הנסיבות בהן לא הוגשם היעד כאמור, ובכלל זה לבחון האם איסוף מכלי המשקה הגדולים בוצע ברצינות. לצד זאת, אף הוסבר בדיוני הכנסת כי לעיתים קשה לעמוד על אחוז האיסוף המדויק, ובטווח האמור של אחוזים בודדים בין 47 ל-55 נכון יהיה לעיתים לראות בכך הגשמת יעד האיסוף. בנסיבות כאילו, כך הוסבר על ידי הגורמים המקצועיים במשרד להגנת הסביבה, אף ייבחן שיעור האיסוף בשנים העוקבות.

בהתאם לכך, ועל מנת לעמוד ביעד האיסוף כאמור, ננקטו מספר פעולות, ובכללן הוצבו עשרות אלפי כלובי איסוף מכלים ("מחזוריות") במרחב הציבורי, וזאת על מנת להקל על הציבור, לסייע ולתמרץ אותו למחזור את מכלי המשקה הגדולים.

"בשנת 2016, השנה הראשונה בה נבחן האיסוף בהתאם לתיקון לחוק, דווח על ידי היצרנים והיבואנים, על בסיס נתונים שנתקבלו מתאגיד המיחזור אל"ה, כי יעד האיסוף הוגשם ועמד על 60.4%. ברם, בשל שינוי שנתקבל במשרד להגנת הסביבה במהלך שנת 2016, אשר החמיר את הדרישות להוכחת האיסוף ואשר חל רטרואקטיבית על כל שנת 2016, נתוני איסוף רבים לא הוכרו, באופן שהביא את הממונה במשרד להגנת הסביבה לקבוע כי היקף האיסוף עמד כ-51.5%. נתון זה

- הודעה לעיתונות -

עומד היום לביקורת שיפוטית במסגרת ערעור שהוגש לבית משפט השלום על ידי חלק מהיצרנים, על קביעת הממונה, והינו תלוי ועומד היום.

השר להגנת הסביבה הקודם, חה"כ זאב אלקין הגיע למסקנה כי לא היה זה נכון להחיל את חובת הפיקדון על מכלי משקה גדולים בהתבסס על שיעורי האיסוף בשנת 2016. בהתאם לכך אף נערכה טיוטת צו לאישור, אולם בשל התפזרות הכנסת במהלך השנים 2019-2020, זה לא השתכלל לכדי צו פורמאלי.

החלטת השרה, שנכנסה לתפקידה בחודש מאי 2020, לשנות מהחלטת השר הקודם, ביחס לנתוני איסוף שנת 2016, בוצעה ללא סמכות, ומכל מקום, בהיעדר שינוי נסיבות קיצוני (שאין מחלוקת כי לא ארע), הרי שהפיכת ההחלטה של השר הקודם עולה כדי חוסר סבירות קיצוני. הדברים עולים כדי אבסורד, שעה שבפני השרה כבר מונחים נתוני אמת ביחס לאיסוף המכלים לשנת 2017, וכן דיווחים אודות איסוף המכלים לשנים 2018-2019 – המעידים על הצלחה בשיטה הקיימת והגשמת יעד האיסוף במלואו ולמעלה מכך. בנסיבות אלו, ככל שארע שינוי נסיבות, אזי מדובר בשינוי שאך מחזק את החלטת השר הקודם, ולבטח אינו מצדיק הפיכתה ב-180 מעלות.

בעתירה נכתב כי "השרה בחרה להתעלם מכלל הנתונים והתשתית העובדתית שעמדו בפני השר הקודם, ובכלל זה עמדות ומחקרים מקצועיים שבוצעו על ידי הגורמים המקצועיים במשרד להגנת הסביבה מהם עולה, בין היתר, כי החלת חובת הפיקדון על מכלי המשקה הגדולים תגרום להפסד ציבורי בסכום עתק של כ-200 מיליון ש"ח בשנה, ולסמוך ידה אך ורק על מצגת, שאינה אלא "טיוטה לדיון" (כלשון המצגת) הכוללת "ממצאים ראשוניים" ובלתי מחייבים שנערכו על ידי חברת הייעוץ Pareto Group, במסגרתה נטען כי החלת חובת הפיקדון תוביל לתועלת לציבור".

"לא רק שתשתית זו רעועה ביותר, אלא שזו ניתנה מחברת פארטו, שהינה מי שנגועה בניגוד עניינים חמור, באופן בו לא ניתן היה להשתית על עמדתה כל החלטה מנהלית. יתירה מזו, ומבלי לגרוע מכך, בחינת הנתונים שהוצגו במצגת פארטו מגלה כי אלו אינם מבוססים, ובכלל זה כוללים נתונים ישנם ובלתי רלוונטיים, הנחות יסוד שגויות וללא תימוכין, והתעלמות רבתי מנתוני אמת עדכניים".

"אל מול תשתית עובדתית רעועה (ולמעשה – לא קיימת) זו, הונחו בפני השרה חוות דעת ועמדות כלכליות מבוססות כי החלת חובת הפיקדון על מכלי משקה גדולים בנסיבות דנא לא תניב כל תועלת, אלא רק תסב נזק והכבדה על כלל המעורבים".

עוד נכתב בעתירה כי "בהחלטתה, השרה אמנם הכירה בכך שהחלת חובת הפיקדון על מכלי משקה גדולים תגדיל את עלויות הרשתות הקמעונאיות (שגם כך נאלצות להתמודד עם נטלים כלכליים לא פשוטים על רקע חובת הפיקדון החלה על מכלי משקה קטנים), וזאת על רקע השטח שיאלצו להקצות לצורך אחסון מכלי המשקה הגדולים, עלויות כוח האדם שיידרש לעסוק בטיפול זה וכן עלות רכישת מכונות אוטומטיות שתקוטנה המכלים. ברם, לא זו בלבד שהנתונים שהוצגו לה ביחס

- הודעה לעיתונות -

לעלויות אלו נמוכים באופן ניכר מנתוני אמת (כאשר עלות הטיפול פר מכל משקה גדול בפועל הינה גבוהה במאות אחוזים מהעלות שהוצגה במצגת פארטו), אלא שמלבד להכיר בכך – לא ניתן לכך כל פתרון, מענה או איזון במסגרת החלטת השרה!"

בנוסף, "במסגרת ההחלטה לא נכללה כל התחייבות של השרה כי המשרד להגנת הסביבה יישא בעלויות המכונות לאיסוף המכלים (כמו גם ליתן מענה ליתר העלויות הנלוות לכך), וזאת חרף הצהרות בעלמא כי הדברים יוסדרו. הדברים נאמרים בשים לב להיסטוריה המוכרת ביחס למכלי המשקה הקטנים, שגם לגביהם נמסרו אמירות והצהרות כי עלויות מכונות האיסוף האוטומטיות לא תוטלנה על כתפי החנויות הקמעונאיות, ובפועל זה לא קרה. התעלמות רבתי זו מהמשמעויות הכלכליות והתפעוליות שיהיו להחלת חובת הפיקדון על הקמעונאים הינה בלתי סבירה בעליל, ועולה כדי פגיעה של ממש ובאופן בלתי מידתי בקניינם ובעיסוקם".

עוד צוין בעתירה כי "לכלל זאת יש להוסיף כי בפועל, על פני המחקרים שהוצגו לשרה, ולמרבית הצער מהם התעלמה, בפועל החלת חובת הפיקדון לא רק שלא תניב תועלת לצרכנים (אלא נטל כלכלי), אלא גם לא תביא לאיסוף נרחב יותר של מכלי משקה. למעשה, הדבר עלול להוביל לתוצאה ההפוכה. כך, אם כיום, לרשות הצרכן קיימים עשרות אלפי כלובי המחזוריות והפחים הכתומים אליהם יוכל להשליך את מכלי המשקה הגדולים ולהביא למחזורם, הרי שהחלת חובת הפיקדון וסילוק המחזוריות מהמרחב הציבורי, יביא לצמצום המחזור, שכן רבים מהצרכנים יעדיפו שלא לאסוף הפיקדון חזרה ולהשליך מכלי המשקה הגדולים לפח האשפה. זאת, בהינתן הטרחה הרבה שיש בהגעה לסניפי רשתות הקמעונאות (על העלויות הכרוכות בכך) וההתעסקות בהשבת מכלי המשקה הגדולים (להבדיל ממכלי המשקה הקטנים, שברובם אינם נצרכים בבתים, אלא בשוק המסעדות, המלונות וחנויות הרחוב)".

לטענת העותרים, "היתפסות לנתוני 2016 כדי לשנות בשנת 2020 שיטה עובדת, והכל כששינוי זה יסב נזק אדיר ובלתי מידתי לציבור הצרכנים, הקמעונאים והיצרנים, מובילה לתוצאה בלתי סבירה ובלתי מידתית בעליל, באופן המחייב את ביטולה. נראה כי השרה מודעת למידת המורכבות של הנושא והמשמעויות הכבדות של קבלת החלטתה. ברם, במקום להתמודד עם מורכבות זו בהחלטה גופה ולאזן את מכלול השיקולים כנדרש, השרה הנכבדה עשתה לעצמה "חיים קלים", ויצרה "יצור כלאיים" – כאשר מחד הודיעה על אי עמידה ביעד האיסוף לשנת 2016, ומאידך הודיעה כי כוונתה לדחות את תחולת חובת הפיקדון על מכלי משקה גדולים בשנה".

** העתירה המלאה מצורפת בקובץ נפרד.